

C8 liturgische formulieren

concept 15 september 2022 – met toelichting door Commissie Eredienst

1. lijst

1.1 De landelijke Commissie Liturgische Ondersteuning (CLO) onderhoudt en publiceert in samenwerking met het Kerkpunt formulieren met liturgieën voor:

- a. de doop van kinderen;
- b. de doop op geloofsbelijdenis;
- c. de viering van het avondmaal;
- d. de openbare geloofsbelijdenis;
- e. de bevestiging van een predikant;
- f. de bevestiging van ouderlingen of diakenen;
- g. de bevestiging van andere werkers in de kerk;
- h. de bevestiging van een huwelijk;
- i. de buitensluiting uit de gemeente;
- j. de terugkeer na buitensluiting.

2. ruimte voor variatie

2.1 De CLO kan ervoor kiezen om van een formulier verschillende versies beschikbaar te stellen. Deze hebben het karakter van een handreiking.

2.2 Bij de vragen en beloften houdt een voorganger zich aan de richtlijnen die hierna volgen. Hij mag alleen andere formuleringen gebruiken met goedkeuring van de kerkenraad en met instemming van de betrokkenen (art. C8.2 KO).

3. bij de doop

3.1 Voorafgaand aan de doop van kinderen antwoorden de ouders instemmend op de volgende vragen:

- Geloven jullie de belofte van vergeving en nieuw leven die God in Jezus Christus aan ons en onze kinderen gegeven heeft? Geloven jullie dat we dankzij Christus, ondanks de zonde in ons zelf en om ons heen, toch heilig zijn voor God? Geloven jullie dat wij en onze kinderen door de doop deel van het lichaam van Christus zijn?
- Belijden jullie het christelijk geloof dat de Bijbel ons leert, de Apostolische Geloofsbelijdenis heeft samengevat en hier in de gemeente van Christus geleerd wordt?
- Beloven jullie dat je je *zoon/ dochter* zult voorgaan in een christelijke manier van leven? Beloven jullie *hem/haar* zo op te voeden dat *hij/zij* leert begrijpen wat het betekent om gedoopt te zijn?

3.2 Wie gedoopt wordt op geloofsbelijdenis, antwoordt instemmend op de volgende vragen:

- Geloof je in God de Vader, schepper van hemel en aarde, en in Jezus Christus, zijn Zoon, onze Heer, en in de heilige Geest, de drie-enige God, in wiens naam je gedoopt zult worden?
- Geloof je dat Gods goede nieuws bekend is gemaakt in de Bijbel en stem je in met het belijden van de kerk in de Apostolische Geloofsbelijdenis?
- Geloof je dat je dankzij de dood en opstanding van Christus met God verzoend wordt, vergeving van zonden en eeuwig leven ontvangt? Geloof dat je door de doop deel wordt van het lichaam van Christus?
- Wil je in heel je leven leerling van Jezus zijn en alles vermijden wat je band met Christus in de weg staat?
- Mogen we je aanspreken op je woorden en je gedrag? En mogen we op je rekenen in de kerk?

3.3 De doop vindt plaats met de woorden van Jezus uit Matteüs 28:19:

“in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest”.

4. openbare geloofsbelijdenis

4.1 Wie openbare geloofsbelijdenis doet, antwoordt instemmend op de volgende vragen:

- Geloof je in God de Vader, schepper van hemel en aarde, en in Jezus Christus, zijn Zoon, onze Heer, en in de heilige Geest, de drie-enige God van je doop?
- Geloof je dat Gods goede nieuws bekend is gemaakt in de Bijbel en stem je in met het belijden van de kerk in de Apostolische Geloofsbelijdenis?
- Geloof je dat je dankzij de dood en opstanding van Christus met God verzoend wordt, vergeving van zonden en eeuwig leven ontvangt?
- Wil je in heel je leven leerling van Jezus zijn en alles vermijden wat je band met Christus in de weg staat?
- Mogen we je aanspreken op je woorden en je gedrag? En mogen we op je rekenen in de kerk?

5. bevestiging ambtsdragers

5.1 Bij de bevestiging in het ambt antwoordt elke predikant, ouderling of diaken instemmend op de volgende vragen:

- Geloof je dat God zelf je door zijn gemeente tot dit ambt heeft geroepen?
- Beloof je in je ambtsdienst je te houden aan de leer van de Bijbel zoals die is beschreven in de belijdenisgeschriften van de kerk?
- Beloof je je ambt trouw te vervullen, de gemeente te dienen en lief te hebben en in heel je leven te laten blijken dat je ontzag hebt voor God? En beloof je je te schikken onder het kerkelijk toezicht op je ambtsdienst?

6. bevestiging andere werkers

6.1 De kerkenraad kan besluiten om ook andere werkers in de kerk met een publieke ceremonie in hun dienst te stellen. Als hij besluit daarbij de werkers ook vragen te laten beantwoorden, dan stelt hij die vragen vast in overleg met de betrokkenen en ziet er op toe dat de werkers niet meer gevraagd wordt dan de ambtsdragers bij hun bevestiging.

7. huwelijksbevestiging

7.1 Bij de bevestiging van een huwelijk antwoorden bruidegom en bruid bevestigend op de volgende vragen, of spreken deze als belofte naar elkaar uit.

Als vraag:

N.N., geloof je dat jij N.N. uit Gods hand hebt ontvangen?

Beloof je hier, voor God en zijn gemeente, in liefde voor N.N. te zorgen? Beloof je heilig met hem/haar te leven, hem/haar nooit te verlaten, maar hem/haar trouw te blijven in goede en kwade dagen, in rijkdom en armoede, in gezondheid en ziekte, tot de dood jullie zal scheiden?

Beloof je in het huwelijk vanuit het evangelie te leven?

Als belofte:

Ik, N.N., geloof dat ik jou, N.N., uit Gods hand heb ontvangen.

Ik beloof hier, voor God en zijn gemeente, in liefde voor jou te zorgen. Ik zal heilig met je leven, je nooit verlaten, maar je trouw blijven in goede en kwade dagen, in rijkdom en armoede, in gezondheid en ziekte, tot de dood ons zal scheiden. Ik beloof in ons huwelijk vanuit het evangelie te leven.

8. buitensluiting en terugkeer

8.1 Wanneer iemand buiten de gemeente moet worden gesloten, gebruikt de kerkenraad formuleringen die passen bij de gegeven situatie. Hij ziet erop toe dat deze niet meer persoonlijke informatie verstrekken over de betrokkene dan noodzakelijk is en door de regionale vergadering is goedgekeurd.

8.2 Bij de terugkeer van iemand die zich na buitensluiting heeft bekeerd, besluit de kerkenraad, in goed overleg met de betrokkene, hoe daar in een kerkdienst aandacht aan gegeven wordt, met inachtneming van art. D9.1 KO ('alleen als belijdend lid').

Toelichting:

Deze regeling kwam tot stand in samenwerking met de Commissie Eredienst (CE, straks te hernoemen als CLO).

De commissie schreef een kort rapport als verantwoording, met toelichting op een aantal keuzes en formuleringen. Dit rapport volgt hierna.

Onderdeel van deze regeling is de vaststelling van de vragen bij doop, belijdenis, bevestiging in het ambt en huwelijk. De WTK heeft in het overleg met de CE een paar inhoudelijke opmerkingen geplaatst, maar laat de verantwoordelijkheid voor de nu voorgestelde teksten bij de CE. We stellen voor dat de CE wordt uitgenodigd voor de bespreking in de GS/LV wanneer de vergadering inhoudelijk door wil spreken over de voorgestelde formuleringen.

Rapport Commissie Eredienst

6 september 2022

LANDELIJKE REGELING LITURGIE FORMULIEREN

Inhoudsopgave

1. Voorgeschiedenis en opdracht
2. Landelijke regeling
3. Toelichting

1. Voorgeschiedenis en opdracht

De Commissie Eredienst kreeg in haar laatste opdracht *niet* de taak om de liturgische formulieren opnieuw te schrijven. De synode van Goes 2020 benoemde als grond bij artikel 66 besluit 1 het volgende: *'In het kader van de hereniging van GKv en NGK dient eerst besloten te worden of de huidige afspraken over het ongewijzigde gebruik van de vragen in liturgische formulieren gehandhaafd zullen blijven; dit zal onderdeel zijn van de besluitvorming m.b.t. de generale regelingen, naar verwachting in 2023. Met het oog daarop is het niet zinvol om nu een opdracht te geven voor een eigentijdse formulering van de vragen.'*

Inmiddels is bedoeld besluit genomen (niet in 2023, maar al in 2021), met de vaststelling van de kerkorde in eerste lezing. Het is nu dus wel de tijd om te kijken naar de gewenste modernisering.

De nieuwe kerkorde zegt in art. C8 dat de landelijke regeling liturgische formulieren zal bieden. Speciaal zegt art. C8.2 dat een voorganger slechts beperkte vrijheid heeft om af te wijken van de vragen en beloften die in die formulieren staan beschreven. Die 'vragen en beloften' geldend voor het nieuwe kerkverband moesten er nog komen. Het bestaande GKV materiaal kon daarbij hooguit als bron gelden.

De Commissie Eredienst kreeg pas voorjaar 2022 te horen welke grote taak er nog voor haar klaar lag, maar aanvankelijk ging dat nog alleen over de vragen en beloften. In een nog later stadium werd duidelijk dat er over de hele linie nieuw liturgisch materiaal moest komen.

De Commissie Eredienst denkt graag vanuit het geheel van de liturgie. Zij heeft deze opdracht aangegrepen om zich niet alleen op de formulieren en op de vragen en beloften te richten, maar ook op de liturgische setting waarin die vragen en beloften klinken.

Wij werken aan een integraal geheel van nieuwe liturgieën en formele vragen en beloften voor alle kerkelijke praktijken. Voor alle vragen en beloften volgt hieronder een voorstel omdat die een onderdeel zijn van de Landelijke Regeling. Een uitgebreider gesprek over liturgie zal dan moeten wachten tot de eerstvolgende gezamenlijke 'grote' GS+LV.

Onderstaande regeling is in goed overleg met WTK tot stand gekomen.

2. Landelijke regeling

(zie eerste pagina's)

3. Toelichting

1.1

Het Kerkpunt wordt genoemd omdat het Steunpunt Liturgie daarbij is ondergebracht.

1.1c

Over de viering van de Maaltijd van de Heer wordt in deze regeling verder niets vastgelegd, omdat bij deze viering geen vragen gesteld of beloften gedaan worden.

2.1

Het idee is dat de synode niet de complete tekst van de formulieren vaststelt, maar alleen enkele belangrijke formuleringen daaruit. De CLO krijgt dus veel ruimte om teksten te schrijven en naderhand bij te stellen.

3.1

De Bijbel denkt in gemeenschappen: het volk van God, het lichaam van Christus, een gebouw van levende stenen, het verbond. Het individu kent zijn of haar plek in het midden van die gemeenschap. In de doopvragen hebben we dit duidelijker willen laten uitkomen dan tot nu toe in deze vragen gebeurde.

Er is de afgelopen jaren een grote diversiteit aan doopvragen ontstaan in GKV en NGK. De Commissie Eredienst heeft daar tientallen voorbeelden van verzameld. Daar zijn geen 'foute vragen' bij, maar wel vragen waar kritische vragen bij te stellen zijn, zie hieronder. Liturgisch gezien valt er bij op te merken dat de set vragen vaak te lang is gemaakt. Vrijwel alle gebruikte vragen kennen wel het stramien van de vragen 1, 2 en 3 zoals ook in deze regeling voorgesteld.

Wij hebben een nieuwe set vragen gemaakt, passend bij Gereformeerde Kerken vandaag en aansluitend bij ons theologisch uitgangspunt van de gezamenlijkheid in de gemeente van Christus. We hebben niet de pretentie dat 'de perfecte set vragen' bestaat of dat de nu voorgestelde vragen een eind maken aan alle variatie die er is op dit gebied. We hopen dat deze vragen, in combinatie met de afspraak over andere formuleringen te moeten overleggen met de kerkenraad, meer eenheid brengen en de kerkleden beschermen tegen allerlei instant creatieve invallen van individuele voorgangers.

Hieronder eerst de vragen uit het GKV kerkboek (2017) en daarna wat voorbeelden van de diversiteit aan vragen die op dit moment gebruikt wordt.

1. Erkent u dat N.N. zondig en schuldig ter wereld is gekomen en daarom aan allerlei ellende en zelfs aan het eeuwig oordeel onderworpen is, en dat hij toch in Christus voor God heilig is en daarom als lid van zijn gemeente gedoopt behoort te zijn?

2. Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in deze gemeente verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?

3. Beloofd u dat u uw zoon/dochter zult voorgaan in een christelijke manier van leven en hem zo goed mogelijk zult onderwijzen en laten onderwijzen om hem te leren begrijpen wat het betekent dat hij gedoopt is?

1. Belijden jullie dat het leven van jullie kindje alleen dankzij het kruis en de opstanding van onze Heer Jezus Christus is gered van zonde, dood en oordeel, en dat de doop van deze redding een teken en zegel is?

2. Geloven jullie dat Gods evangelie, zoals het geopenbaard is in de Bijbel, beleden in de Apostolische Geloofsbelijdenis, en hier in de christelijke kerk geleerd, de enige weg tot behoud is?

3. Beloven jullie dit kind, waarvan jullie vader en moeder zijn, zo goed als je kunt te onderwijzen en te laten onderwijzen in de leer van het evangelie en het een voorbeeld te geven van een christelijk leven?

1. Belijden jullie, dat het leven van jullie kindje alleen dankzij kruis en opstanding van onze Heer Jezus Christus is gered van zonde, dood en oordeel, van welke redding de doop een teken en zegel is?

2. Zijn jullie ervan overtuigd dat de Bijbel het Woord van God is en dat het evangelie van Jezus Christus dat hier in de gemeente verkondigd wordt, een kracht van God is, tot behoud van ieder die gelooft?

3. Beloven jullie, dat je voor je kind zult bidden, haar zult onderwijzen uit de heilige Schrift, haar zult voorgaan in het christelijke leven en er bij haar op liefdevolle, gelovige wijze zult aandringen, dat zij de Heer aanneemt, die haar eerst heeft aangenomen.

Jullie kinderen zijn prachtige en unieke schepsels van God! Tegelijk zijn ze geboren in een wereld waar zonde en gebrokenheid heersen en daar hebben ze zonder het te weten ook deel aan. Ook zij zullen zondaren blijken te zijn. Maar met Christus heeft hun leven toch toekomst.

1. Geloven jullie van harte dat jullie kinderen dankzij de dood en opstanding van Jezus Christus ook Gods kinderen zijn en de doop als teken daarvan mogen ontvangen?
2. Belijden jullie het christelijk geloof, dat de bijbel ons leert, de Apostolische Geloofsbelijdenis heeft samengevat en hier in de gemeente van Christus geleerd wordt?
3. Beloven jullie om jullie kinderen bij het opgroeien het evangelie van Jezus Christus te vertellen, hun te laten zien wat het betekent om als christen te leven en hen te onderwijzen en te laten onderwijzen in de betekenis van hun doop?

1. Geloven jullie dat jullie kinderen prachtige wondertjes zijn van God en dat tegelijk wij allemaal en zij dus ook niet op God gericht zijn en dat wij allemaal en zij dus ook Jezus nodig hebben als redder en dat de doop daar het plaatje van is en ook het garantiebewijs
2. Geloven jullie dat de bijbel het Woord van God is en Jezus natuurlijk het mensgeworden Woord van God en dat Hij ons verteld hoe wij en jullie kinderen gered worden
3. Beloven jullie dat jullie kinderen zullen laten zien wat het betekent om bij God te horen en over hem te vertellen en ook te laten vertellen zodat zij steeds beter begrijpen wat het betekent om gedoopt te zijn?

Bij de bovenstaande vragen zijn een aantal kanttekeningen te plaatsen. Bijvoorbeeld:

Ons theologische uitgangspunt om het gemeenschappelijke van het verbond van God met zijn volk en het lichaam van Christus tot uitdrukking te brengen, ontbreekt bij allemaal. Alle individuele formuleringen zijn weliswaar niet fout, maar wel zwakker t.o.v. het vanuit verbond en lichaam gedachte 'ons en onze kinderen'.

Een uitdrukking als 'aandringen op het aannemen van de Heer' is wat ons betreft wat onbeschermd tegen de interpretatie van het 'kinderen onder druk te zetten het geloof te aanvaarden'.

Een formulering als 'jullie kinderen zijn prachtige en unieke schepsels van God' is een constatering, geen vraag.

Maar nogmaals, we hebben niet de pretentie de perfecte drie vragen voor te stellen. De synode moet zich bezinnen op de vraag of een regeling die de formuleringen min of meer vastlegt de huidige wildgroei wel aan banden zal leggen.

5.1

De tweede vraag voor ambtsdragers komt overeen met wat bepaald is in art. A2.4 KO.

6.1

De regeling schrijft niet voor dat alle werkers in een kerkdienst bevestigd moeten worden. Het is aan de kerkenraad om te besluiten of er zo'n ceremonie zal zijn, en zo ja, welke functies daarvoor in aanmerking komen. Afgelopen jaren hebben kerken hier allerlei materiaal voor ontwikkeld. Het Steunpunt Liturgie heeft een notitie 'Bevestiging Kerkelijk Werkers', door de laatste GS aan de kerken aangeboden als handreiking. Uit de notitie blijkt dat kerken soms (en waarschijnlijk onbewust) de neiging hebben kerkelijk werkers meer te vragen dan ambtsdragers. De voorgestelde tekst van deze regeling beschermt hen tegen onnodige of onjuiste beloften die hen als vraag worden voorgehouden, maar waar ze met hun jawoord wel aan gebonden zijn.

7.1

In de laatste GKv versie van de vragen wordt aan de bruidegom een extra vraag gesteld: 'Beloof je haar voor te gaan in alle dingen die goed zijn in Gods ogen?'

Paulus gebruikt in Efeze 5 de liefdesrelatie tussen Christus en zijn gemeente om man en vrouw een verschillende opdracht te geven: de man zet zich in voor zijn vrouw (zoals Christus voor de gemeente), de vrouw vertrouwt zich toe aan haar man (zoals de gemeente aan Christus). De rollen van man en vrouw zijn niet vrij uitwisselbaar.

Toch kozen we voor gelijkkluidende woorden voor bruidegom en bruid. In onze cultuur is (terecht) de gelijkwaardigheid van man en vrouw erg belangrijk en is er veel alertheid gegroeid over onbewuste gender-ongelijkheid. In een publieke kerkdienst moet wat ons betreft elke formulering vermeden worden

die, zonder nadere toelichting, als gender-ongelijk uitgelegd kan worden. De bijzondere woorden van Paulus voor bruidegom en bruid kunnen beter in een huwelijksgesprek aan de orde komen.

8.1

Buitensluiting is een zeldzaam gebeuren; de terugkeer van een buitengeslotene is dat nog meer. Hier past alleen zorgvuldig en persoonlijk maatwerk.